

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
Д Е П У Т А Т Ы

Д Е П У Т А Т
МАЖИЛИС ПАРЛАМЕНТА
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Астана, Парламент Мәжілісі
20 __ жылғы « __ » ____
№ ____

010000, Астана, Мажилис Парламента
« __ » ____ 20 __ года

2023 жылғы 6 желтоқсан жарияланды

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі
Ә.А.Смайыловқа

ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛ

Құрметті Әлихан Асханұлы!

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Жолдауында «Жаңа заманның мұнайына» айналған сирек және жерде сирек кездесетін металл кеніштерін игеру басты бағыттың бірі болуы керек деді.

Бүгінде сирек кездесетін металдар радиоэлектроника, атом энергетикасы, машина жасау, химия өнеркәсібі, металлургия сынды өнеркәсіптік салаларда пайдаланылады. Сирек кездесетін металл болмаса смартфондар мен автомобильдер, жел турбиналары, тіпті әскери техника секілді басқа да технологиялық құрылғылар болмас еді.

Яғни, Президентіміз айтқандай өзінің осы саладағы әлеуетін аша алған елдер келешекте бүкіл әлемнің технологиялық даму бағдарын айқындайтын болады.

Ал, сирек кездесетін металды әлемдегі ірі өндіруші елдің бірі Қытай болып табылады. Онда бұл металдардың 44 млн тонна қоры бар (2022 жылы 210 мың тонна өндірілген).

Дамыған елдер сирек кездесетін металл саласындағы барлау мен өндіруге инвестициялар бөліп, халықаралық келісімдер жасасуға және экологиялық тұрақтылықты қамтамасыз ету мақсатында қаржылық тұрғыдан белсенді қолдау көрсетеді.

Жапонияда, Америка құрама штаттарында және Еуропа одағы елдерінде үкімет сирек кездесетін металды шекті жағдайда өндірудің маңызын түсініп, ұлттық кәсіпорындарға субсидия алуға мүмкіндік беретін түрлі мемлекеттік бағдарламалар арқылы қолдау көрсетіп отыр. Мұнымен қоса олар сирек кездесетін металды Қытайдан басқа елден тасымалдаудың тамаша тізбегін жасап, тіпті бақылау мен қадағалауды да жүзеге асыруда.

Ғаламдық геосаясат күрделене түссе де жер қойнауының сирек өндірісін ғылыми-технологиялық прогресс пен еркін бәсекелестіктің арқасында табиғи жолмен дамытуда. Бұл жолда жаңа технологиялар мен инновациялық тауарлар пайда болып, үлкен компаниялардың қызығушылығын тудыратынын атап өткен жөн.

Сондықтан бүгінгі күні **сирек кездесетін кен байлығын дамыту** маңызды болып отыр.

Қазақстанда сирек кездесетін металдың мол қоры бар. Бізде Менделеев кестесінің **100-ге жуық элементі** анықталған. Ашық дереккөздердегі ақпаратқа сүйенсек, Қазақстанның мемлекеттік теңгерімінде **15 кен орны** бар. Алайда олардың барлығы бірдей зерделенген жоқ.

Сарапшылардың мәліметінше, елде **14-25 млрд тонна** техногендік қалдық жинақталған. Ондағы **сирек кездесетін металдың құрамы 0,6%-ға** жетеді. Бұл кейбір кен орындарымен **пара-пар**, сондықтан оларды **Қазақстан металлургиясының** дербес шикізат базасы ретінде қарастыру қажет. **Жинақталған техногендік қалдықтардың нақты көлемі туралы** ақпарат болмағандықтан олардың **кадастрын** жасап, тиімді **қайта өңдеу бойынша** ұсынымдар беріп, бағалау қажеттігін көрсетеді. Қазіргі уақытта елде жинақталған қалдықтардың **2% ғана қайта өңделеді**.

Кеңес одағы ыдырағанша шикізатты кешенді пайдалану көрсеткіштеріне **айрықша көңіл бөлінсе**, қазір ондай шаралар **жоспарланбайды, тіпті бақыланбайды** да. Соның салдарынан отандық кәсіпорындарда кенді қайта өңдеудің кешенділігі **күрт төмендеді**. Минералдық шикізатты кешенді қайта өңдеу жөніндегі ұлттық орталықтың деректеріне сүйенсек, **соңғы 20 жылда** елімізде **кәдімгі кендерден** бағалы металдарды бөлу бойынша **бірде-бір жаңа өндіріс құрылмаған**, тіпті бұрын жұмыс істеп тұрған көптеген кәсіпорын жабылған.

Қытайдың жетістігін қайталау үшін **сирек кездесетін металдың өмірлік циклінің тұтас тізбегін** құру қажет. Егер кен нарығы миллиардтарға бағаланатын болса, онда **сирек кездесетін металдың тауарлар нарығы триллиондаған долларға бағаланады**.

Осы айтылғандарды негізге алып, **сирек және жерде сирек кездесетін металдар** саласын дамыту, өз өндірісін дамыту, қоршаған ортаға әсерді барынша азайту мақсатында **AMANAT фракциясы** келесі мәселелерді қарастыруды ұсынады:

1. **Сирек кездесетін метал** саласын дамытудың **ұзақ мерзімге** арналған кешенді дамыту мен стратегиялық жоспарын әзірлеп оны жандандыру. Сондай-ақ, инвестиция тарту жоспарын қатар дайындау, инвесторлар ағымын арттыру.

2. Қатаң экологиялық стандарттарды енгізу;

3. Халықаралық тәжірбиені ескере отырып, кадрлар дайындау мәселесін кешенді қарастыру;

4. Технологиялар алмасу үшін **сирек кездесетін металды** өндіру және қайта өңдеу саласында **әлемдік көшбасшылармен әріптестік қатынас** орнату;

5. Геологиялық барлауды, сондай-ақ кәдімгі кендерден бағалы металдарды бөлу жөніндегі **өндірісті ынталандыру** мақсатында басқада шаралар қабылдауы қажет.

Депутаттық сауалға заңда белгіленген мерзімде жауап беруіңізді сұраймыз.

**Құрметпен,
«AMANAT» партиясы
фракциясының депутаттары**

**М. Жайымбетов
Е. Әбдиев**

 Намазбаев К.
 74-67-84